

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Н.В.Мартиненко,

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Email: natalmartynenko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3234-0689

У статті зосереджено увагу на інституціональних засадах розвитку пенсійної системи України, що потребують належного обґрунтування; наведено пропозиції щодо використання фундаментального закону кібернетики – “закону необхідної різноманітності” як методологічної основи формування статистичної інформації для прогнозування розвитку пенсійної системи на довгострокову перспективу; обґрунтовано необхідність використання інформаційно-аналітичних можливостей Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування для проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Ключові слова: розвиток пенсійної системи України, Державний реєстр загальнообов’язкового державного соціального страхування, реєстр застрахованих осіб, реєстр страхувальників, закон необхідної різноманітності, актуарні розрахунки.

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR UKRAINIAN PENSION SYSTEM DEVELOPMENT

N.V.Martynenko,

Kharkiv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The institutional framework for development of the pension system requires an appropriate substantiation. The paper contains proposals as to using the fundamental law of cybernetics – the law of requisite variety – as a methodological basis for consolidation of statistical information for predictive evaluation of the long-term pension system development. Also, the need for using the information and analytical resources of the State register of mandatory state social insurance to make actuarial estimations for the system of mandatory state pension insurance. *Key words:* development of pension system of Ukraine, State register of mandatory state social insurance, register of mandatorily insured persons, register of insurers, law of requisite variety, actuarial estimations.

Постановка проблеми. Пенсійна система функціонує як багатокomпонентна соціальна система, яка об’єднує економічні, соціальні, фінансові і правові інститути, спрямовані на акумулювання, нарощування та розподіл пенсійних ресурсів у часі і просторі, одночасно реалізуючи завдання із задоволення соціальних потреб різних верств суспільства. Застосування інституціонального підходу в дослідженні пенсійної системи видається доцільним передусім тому, що основоположні інститути пенсійної системи не можуть бути успішно модернізовані без урахування головних соціально-економічних і правових чинників, що визначають характер розвитку пенсійної системи в рамках певного суспільства на певному історичному етапі його розвитку. У цьому контексті актуалізується наукове завдання щодо обґрунтування перспективних напрямів використання інтегрованого інформаційного потенціалу Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування для проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов’язкового державного пенсійного

страхування та відповідне вдосконалення нормативно-правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасною наукою запропоновано безліч поглядів, концепцій і підходів до проведення інституціональних перетворень у пенсійній системі. Стану інституціонального середовища пенсійної системи, що враховує інформаційні можливості реєстру застрахованих осіб, присвячено дослідження М.О.Горної [2], О.К.Мазуренко [2], Л.Г.Ткаченко [8] та ін.; застосуванню актуарних розрахунків у пенсійному страхуванні – праці Н.Бауэрс [1], Х.Гербер [1], Д.Джанс [1], С.Несбитт [1], А.К.Соловійова [7], В.С.Толуб’яка [9], Дж.Хикман [1] та ін.

Мета статті. Беручи до уваги фундаментальний закон кібернетики – “закон необхідної різноманітності” метою статті є обґрунтування необхідності вдосконалення підходів до використання інформаційних можливостей Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування для забезпечення уніфікації звітності, повноти та надійності статистичних

даних, використання в практиці статистичного спостереження та проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Виклад основного матеріалу. Проблеми інформаційно-статистичного ресурсного забезпечення оцінки економічних і соціальних наслідків заходів у рамках пенсійної реформи, причини і наслідки недостатності статистичної інформації для прогнозування розвитку пенсійної системи на довгострокову перспективу доцільно розглянути із застосуванням фундаментального закону кібернетики – “закону необхідної різноманітності”, що був сформульований Вільямом Росс Ешбі і викладений у роботі “Вступ до кібернетики”.

Установлення зв'язку між управлінням та інформаційними процесами, що дає змогу зрозуміти технологію процесу управління, – найважливіше досягнення кібернетики. За зовнішньою простотою формулювань “закону необхідної різноманітності” міститься висновок, що має принципове значення для дослідження можливостей управління в цілком конкретних ситуаціях. Модернізація процесу управління зводиться до зменшення різноманітності станів керованої системи, зменшення ступеня її невизначеності. Відповідно до цього закону з ускладненням об'єкта управління складність суб'єкта управління також має доводитися до відповідного рівня. Тому дедалі більше ускладнення апарату управління в сучасних умовах – це закономірний процес. Інша справа, що забезпечувати різноманітність керуючої системи потрібно за рахунок упровадження комп'ютерних та інших сучасних технологій управління і математичних методів, а не шляхом залучення додаткових людських ресурсів.

Директор Центру глобальної практики Світового банку в галузі державного управління Деббі Ветцел, посилаючись на доповідь про світовий розвиток за 2017 рік “Державне управління і закон”, зазначив: “... успішні реформи – це не тільки тиражування “оптимальної практики”. Вони вимагають упровадження та коригування інституціональних форм, що дають змогу більш повно враховувати місцеву динаміку і вирішувати конкретні проблеми, які продовжують перешкоджати подальшому розвитку в інтересах всіх громадян” [11].

Стан пенсійної системи, що являє собою складний комплекс інститутів, механізмів і відносин, залежить від безлічі економічних, соціальних і політичних факторів, зумовлених внутрішніми і зовнішніми змінами.

Інститути пенсійної системи повинні відповідати характеру діяльності інших соціально-економічних інститутів, що існують у суспільстві, демографічним параметрам з урахуванням загроз демографічній безпеці суспільства, структурі зайнятості населення та його соціокультурним цінностям.

Економічні і соціальні результати пенсійної реформи можливо передбачити тільки при проведенні актуарного оцінювання фінансового стану сучасної пенсійної системи України, на результати якого впливають недостатність статистичних даних, складність пенсійного законодавства, економічна нестабільність.

В огляді Доповіді Світового банку про світовий розвиток 2017 “Державне управління і закон” зазначається, що “коли заходи політики і технічні рішення не дають очікуваних результатів, причину цього часто вбачають в неефективності інституціональної системи і, як вихід, зазвичай пропонують “вдосконалити” інститути” [12, с. 5]. Автори Доповіді виділяють “прихильність, координацію і співробітництво як 3 основні інституціональні функції, необхідні для того, щоб правила і ресурси забезпечували бажані результати” [12, с. 5].

Пенсійний фонд України формує Реєстр застрахованих осіб – автоматизований банк відомостей, створений для ведення єдиного обліку фізичних осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, а отже, є єдиним у країні володарем повної демографічної та соціально-економічної інформації про переважну більшість працездатного населення та осіб пенсійних вікових груп. Користувачами цього Реєстру є органи доходів і зборів (центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику та забезпечує її реалізацію, його територіальні органи) та фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування, що передбачено ст. 20 Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” [6]. Саме існування такого Реєстру передбачає закономірне бажання використовувати його не тільки з метою пенсійного страхування та пенсійного забезпечення.

На це звертала увагу ще у 2012 р. Л.Г.Ткаченко, зазначаючи, що “повномасштабне використання відомостей Реєстру для цілей державного статистичного спостереження дасть змогу істотно зменшити адміністративне навантаження на бізнес, зокрема скоротити обсяги щомісячної звітності підприємств за формою 1-ПВ “Звіт з праці”, та сприятиме

посиленню аналітичної та методологічної функцій органів державної статистики” [8, с. 62].

О.К.Мазуренко та М.О.Горна в 2016 р. пропонували використовувати дані Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування “замість оброблення форм державного статистичного спостереження № 1-ПВ (місячна, квартальна) “Звіт із праці” та № 6-ПВ (річна) “Звіт про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання”, № 1-ПВ (умови праці) (один раз на 2 роки) “Звіт про умови праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці”, № 7-ТНВ (річна) “Звіт про травматизм на виробництві”, № 1-РС (один раз на 4 роки, подається починаючи з 2014 р.) “Звіт про витрати на утримання робочої сили” [2, с. 143].

Слід погодитися, що деякі звіти дублюють інформацію, яку передбачено в них вказувати. Так, реквізити “Звіту про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів” (форма № Д4 (місячна)) здебільшого збігаються з показниками, що передбачені формами державного статистичного спостереження № 1-ПВ (місячна) та № 1-ПВ (квартальна) “Звіт із праці”, це і дані щодо штатних працівників, у тому числі тих, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, і щодо осіб, які працюють за цивільно-правовими договорами, фонду оплати праці та ін.

Методикою проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування передбачено, що інформація органів державної статистики входить до джерел формування бази даних системи актуарних розрахунків [5].

Але в цілому державна статистична звітність, незважаючи на значні обсяги даних і досить глибоку диференціацію окремих показників населення, практично не відповідає вимогам та умовам для коректної актуарної оцінки подальшого розвитку системи обов’язкового пенсійного страхування, розроблення заходів щодо її вдосконалення та оцінки їх ефективності. У більшості форм державної статистичної звітності про трудову діяльність населення відсутні необхідні для оцінки і прогнозування державних пенсійних зобов’язань характеристики населення, наприклад дані про штатних працівників залежно від статі, та ін.

Відомий економіст А.К.Соловйов вважає, що саме “актуарні розрахунки дають змогу оцінити перспективи розвитку пенсійної системи в умовах пенсійної реформи” [7, с. 34].

Для довгострокового прогнозування та стратегічного планування в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що базується на актуарних розрахунках, інформація, необхідна для їх проведення, повинна бути максимально достовірною, детально відображати внутрішні та зовнішні зміни в предметному полі інституціонального середовища, всебічно охоплювати численні елементи пенсійної системи, оперативно групуватися в різні конфігурації залежно від поставленого завдання, бути актуальною та доступною. Неповні та неякісні статистичні дані призводять до неточних актуарних прогнозів.

В.С.Толуб’як звертає увагу на те, що “здійснення актуарних розрахунків вимагає належного статистичного забезпечення” [9, с. 88]. Учений вважає, що “це породжує залежність: якісна достовірність статистичної інформації на вході, обґрунтований висновок на виході” [9, с. 88].

Для точного розрахунку витрат на забезпечення пенсійних виплат на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу необхідно знати кількісні показники тривалості життя, смертності, захворюваності, інвалідності. Для цього потрібно забезпечити якість демографічної та економічної статистики, що на державному рівні є інформаційною основою актуарних розрахунків.

Через різноманіття потенційних джерел інформації з’являються додаткові проблеми при їх використанні, які зумовлені тим, що інформаційні ресурси формуються з огляду на інтереси певного споживача, у зв’язку з чим виникають розбіжності в методології, порядку збирання та обробки даних. У результаті використання однакових за економічним змістом показників за відсутності єдиної методики може бути або некоректним, або взагалі неможливим, що приводить до прийняття неправильних рішень з боку управлінських структур.

Виникнення розбіжностей у значеннях показників з різних офіційних джерел пов’язане з відмінністю в методології їх розрахунків, які орієнтовані на забезпечення управлінських завдань конкретних відомств без урахування функціональних завдань інших органів державного управління. При нинішньому рівні програмно-технічного розвитку отримання такої статистичної інформації для прийняття управлінських рішень не повинно бути утрудненням за умови координації діяльності міністерств та відповідних інституцій, що опікуються цими питаннями.

Потенційні труднощі, з якими може стикнутися відділ актуарних розрахунків Державного підприємства “Інформаційний центр персоналізованого обліку Пенсійного фонду України” (далі –

Відділ актуарних розрахунків), аналізуючи дані, – це кількість інформації і її різноманітність, що може зумовити появу додаткової проблеми, пов’язаної з якістю даних і їх узгодженістю.

Для вирішення цієї проблеми слід звернутись до “закону необхідної різноманітності”, що був сформульований Вільямом Росс Ешбі: “...тільки різноманітність в R може зменшити різноманітність, створювану D : **тільки різноманітність може знищити різноманітність**” [10, с. 294] (виділене самим Ешбі). Перша різноманітність – це “необхідне різноманіття на вході”, а друга – це “різноманітність на виході”. Відповідно сутність закону В.Р.Ешбі полягає в тому, що тільки різноманітність на вході може знищити або зменшити різноманітність на виході, тобто потрібна не просто різноманітність чогось, а різноманітність необхідної кількості та необхідної якості, щоб у результаті вирішення конкретно поставленого завдання можна було отримати максимальний ефект.

Закон необхідної різноманітності має принципове значення для розробки оптимальної структури системи управління розвитком пенсійної системи України. Доцільно розглянути питання застосування закону необхідної різноманітності до завдань прогнозування та стратегічного планування в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2004 р. № 1677 була затверджена Методика проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (далі – Методика) [5]. Ця методика, незважаючи на динамічний розвиток законодавства та створення на виконання Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування (далі – Державний реєстр) – організаційно-технічної системи, яка призначена для накопичення, зберігання та використання інформації про збирання та ведення обліку єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, його платників та застрахованих осіб, не зазнала жодних змін у частині джерел формування бази даних системи актуарних розрахунків, переліку вхідних показників, що використовуються для проведення актуарних розрахунків, та вихідних показників.

У п. 12 зазначеної Методики передбачений вичерпний перелік вхідних показників, що використовуються для проведення актуарних розрахунків, п. 13 містить вичерпний перелік вихідних показників. Хоча п. 14 передбачає доповнення

переліку вхідних та вихідних показників відповідно до законодавства, необхідні зміни в нього не вносилися, переліки існують у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2004 р. № 1677.

Згідно з Методикою джерелами формування бази даних системи актуарних розрахунків є: інформація органів державної статистики, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; результати наукових і статистичних досліджень; дані системи персоніфікованого обліку внесків, звітності платників страхових внесків та іншої звітності Пенсійного фонду України; показники виконання бюджету Пенсійного фонду України [5].

Не враховується те, що з жовтня 2013 р. функції адміністрування єдиного внеску на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування було передано до органів Державної фіскальної служби України, яка формує та веде Реєстр страхувальників – автоматизований банк відомостей, створений для ведення обліку платників єдиного внеску – страхувальників, їх зобов’язань та сплати єдиного внеску. Інакше кажучи, доцільно було б внести зміни в цей реєстр і замість “дані системи персоніфікованого обліку внесків, звітності платників страхових внесків та іншої звітності Пенсійного фонду України” передбачити “дані Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування”, оскільки Державний реєстр складається з реєстру страхувальників і реєстру застрахованих осіб.

Крім того, на сьогодні суттєво розширено можливості Реєстру застрахованих осіб, у якому накопичується, зберігається та автоматизовано обробляється інформація про 41,4 млн осіб, з них: 14,5 млн – зайняте населення, 11,8 млн – пенсіонери, 711 тис. – одержувачі виплат за різними видами загальнообов’язкового державного соціального страхування [4, с. 12].

Для кожної застрахованої особи на базі централізованих інформаційних технологій створено електронну персональну облікову картку застрахованої особи та розроблено низку алгоритмів наповнення її даними.

У ст. 21 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” [4] та у ст. 20 Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [6] передбачено, які саме відомості містить персональна електронна облікова картка застрахованої особи.

Отже, Реєстр застрахованих осіб дає можливість побудувати комбіновані розподіли застрахованих осіб та пенсіонерів.

На підставі даних роботодавців та Державної фіскальної служби України ведеться облік фактів початку, зміни та припинення трудових відносин. Це є основою для впровадження посвідчень застрахованої особи у вигляді електронної смарт-картки, що дасть змогу відмовитися від паперового формату трудової книжки.

Це означає, що майже вся інформація, необхідна для прогнозування та стратегічного планування в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, міститься в Державному реєстрі. Використання для проведення актуарних розрахунків даних, що містяться в Державному реєстрі, дасть змогу отримати більш достовірні результати для прогнозування перспектив розвитку системи обов'язкового пенсійного страхування. Але оскільки їх застосування не регламентовано нормативними актами, необхідно вдосконалити нормативно-правове регулювання проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

За результатами дослідження пропонується таке формулювання закону необхідної різноманітності стосовно проблеми прогнозування розвитку пенсійної системи України: "Тільки різноманітність необхідної інформації, що обліковується при проведенні актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (в цьому разі – "необхідне різноманіття на вході"), може зменшити невизначеність в одержуваних показниках (в цьому разі – "різноманітність на виході")" (див. рисунок).

Наведемо формалізацію і деталізацію основних елементів моделювання блок-схеми "Чорної скриньки" актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.

Забезпечення життєздатності і стійкості державної пенсійної системи передбачає впровадження і вдосконалення прогнозних розрахунків і моделей, які називаються актуарними.

Світовий досвід показує, що актуарне моделювання повинно бути складовою частиною програми пенсійних реформ. У західних країнах існують універсальні моделі (модель PROST Світового банку і модель Міжнародної організації праці). Такі моделі дають змогу здійснювати актуарне моделювання будь-яких пенсійних систем, як суто розподільних і накопичувальних, так і змішаних, незалежно від особливостей пенсійного законодавства конкретної держави [1].

Важкопередбачувані демографічні, фінансові та соціальні процеси не дають змоги застосува-

ти в чистому вигляді досвід побудови актуарних пенсійних моделей, розроблених зарубіжними фахівцями-актуаріями.

Для прогнозування розвитку пенсійної системи України необхідно побудувати власну модель актуарних розрахунків, яка б враховувала специфіку економічного розвитку та давала б змогу забезпечити більшу деталізацію відповідно до специфіки українського пенсійного законодавства. Така актуарна модель пенсійної системи повинна якісно і кількісно відображати динаміку функціонування пенсійної системи.

Створення актуарної моделі пенсійної системи вимагає оцінки і прогнозу економічних (ВВП, заробітна плата, інфляція, темпи економічного зростання, рівень безробіття, норми прибутковості і т. ін.), демографічних (народжуваність, інвалідність, смертність, міграція та ін.), фіскальних (оподаткування та ін.) і соціальних (входження до складу робочої сили, пенсійний вік та ін.) факторів.

Актуарні розрахунки дають можливість оцінити параметри довгострокового розвитку пенсійної системи на основі вискоєфективних методик, завдяки яким можна своєчасно виявити негативні фактори і запобігти їх впливу. Розробка актуарної моделі пенсійної системи, визначення напрямів її розвитку передбачають наявність якісної вхідної інформації, яка містить всебічну характеристику процесу, є актуальною та достатньою для прийняття правильного управлінського рішення, що потребує чіткої організації аналітичної роботи та високої координації управлінських дій. Тому необхідно:

- визначити перелік показників, що повною мірою відображають стан і розвиток пенсійної системи;

- визначити міністерства, центральні органи виконавчої влади, наукові установи, які є розпорядниками необхідної інформації та повинні її надавати;

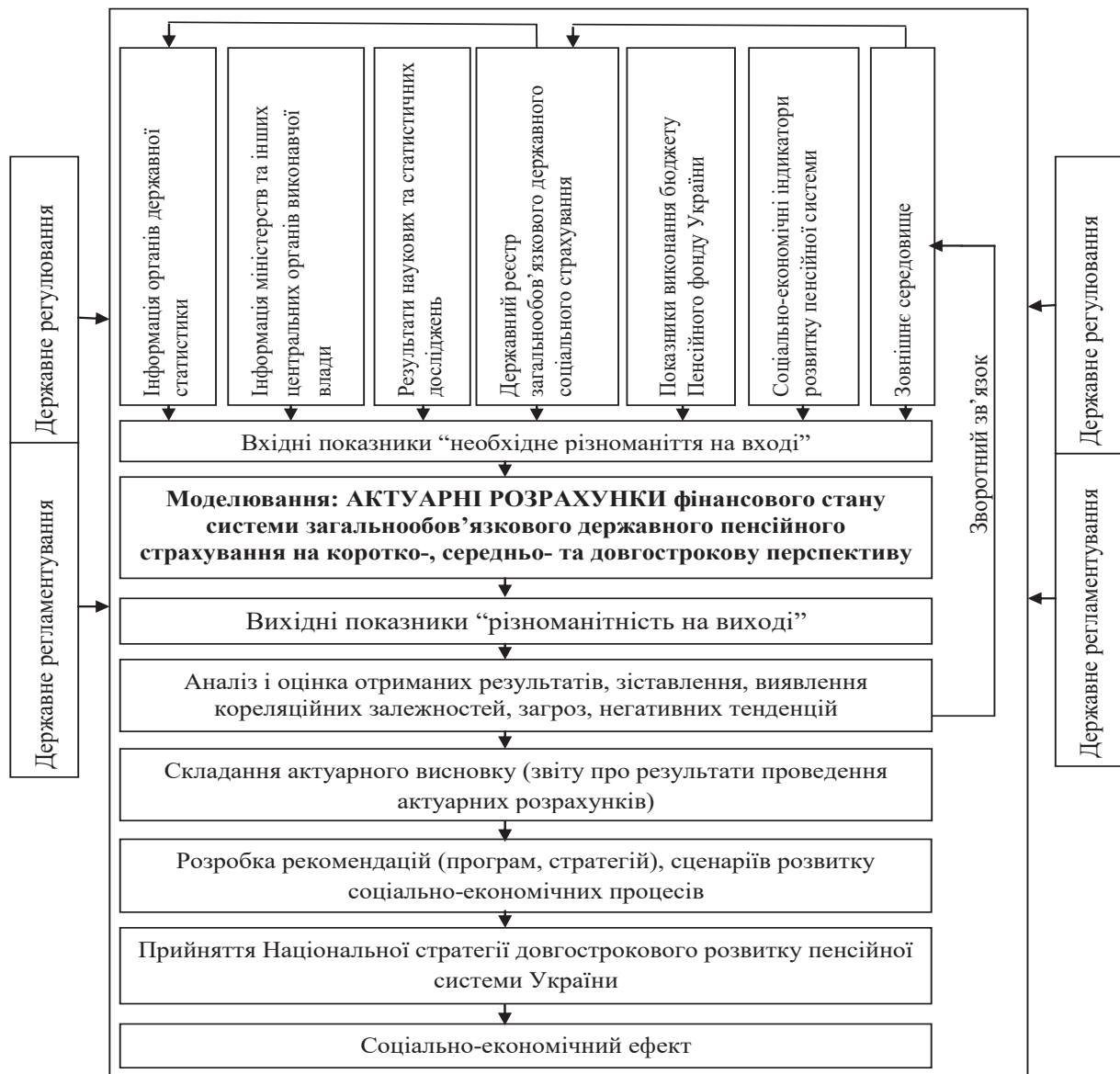
- забезпечити її своєчасне збирання, обробку та надання з використанням інформаційних технологій;

- надавати в електронному вигляді інформацію з Реєстру застрахованих осіб Державній службі статистики України для забезпечення повноти та надійності статистичних даних;

- використовувати для проведення актуарних розрахунків дані, що містяться в Державному реєстрі;

- урахувати показники виконання бюджету Пенсійного фонду України;

- урахувати оптимальну величину соціально-економічних індикаторів розвитку пен-

Блок-схема "Чорної скриньки" актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу (складено автором)

сійної системи: коефіцієнт заміщення втраченого заробітку пенсією і частку пенсійних витрат у сукупному валовому продукті, при досягненні яких можна було б зробити висновок про належний рівень пенсійного забезпечення в Україні;

– проводити актуарні розрахунки на постійній основі та брати до уваги попередні результати їх проведення.

В.С.Толуб'як звертає увагу на те, що "нехтувати висновками актуаріїв – означає свідомо руйнувати пенсійну систему" [9, с. 88].

Існуюча пенсійна система вимагає переходу від параметричних заходів і налаштувань до

системних змін, адекватних соціально-економічним процесам України і збалансованих за низкою напрямів. Реформування пенсійної системи має стати не окремим процесом, а частиною реформування економіки в цілому, наслідком, а не причиною соціально-економічних процесів у суспільстві. Кількісні методи порівняння пенсійних систем різних країн, актуарні розрахунки з урахуванням безлічі макроекономічних факторів дають змогу отримати інформаційну базу для оцінки ситуації, сформуванню цілісного погляду на довгострокову стратегію розвитку пенсійної системи та передбачити наслідки можливих сценаріїв розвитку пенсійної системи і відносин у пенсійній сфері.

Отже, за умови подальшого розвитку економіки України і досягнення нею показників, порівнянних з параметрами провідних розвинених країн, актуарні розрахунки будуть все більш адекватно відображати подальший розвиток пенсійної системи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою забезпечення повноти та надійності статистичних даних, зменшення адміністративного навантаження на бізнес, адміністративних видатків, обсягів звітності, вартості адміністративних процедур, пов'язаних з отриманням інформації, потрібно розробити та затвердити відповідний порядок надання в електронному вигляді інформації з Реєстру застрахованих осіб Державній службі статистики України, в якому передбачити процедуру та форму надання відомостей з Реєстру застрахованих осіб, види інформаційних потоків, використання інформаційних ресурсів відповідних суб'єктів інформаційного обміну. Щодо структури та формату файлів, які містять інформацію, що передається, вимог до їх контролю, то процедури взаємодії інформаційних систем та зміни до них визначаються суб'єктами інформаційного обміну шляхом прийняття відповідних спільних рішень, які оформлюються окремими протоколами.

Інтегрований інформаційний потенціал Державного реєстру може стати основою нової системи актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що, у свою чергу, змінить інституціональні заклади та дасть змогу отримати більш достовірні результати для прогнозування перспектив розвитку пенсійної системи України. Зазначене потребує відповідного нормативно-правового врегулювання шляхом внесення змін до Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що затверджена Постановою

Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2004 р. № 1677, включивши до джерел формування бази даних системи актуарних розрахунків фразу “дані Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування”, що складається з реєстру страхувальників і реєстру застрахованих осіб, замість фрази “дані системи персоналізованого обліку внесків, звітності платників страхових внесків та іншої звітності Пенсійного фонду України”. Відповідно до цього необхідно переглянути перелік вхідних показників, що використовуються для актуарних розрахунків, та перелік вихідних показників.

Науково обґрунтовані актуарні розрахунки дадуть можливість прогнозувати майбутній стан пенсійної системи залежно від різних демографічних, макроекономічних, фіскальних і соціальних факторів. Актуарні розрахунки слід проводити на постійній основі, а їх результати мають бути доступними для широкого загалу. Успіх і підтримка пенсійної реформи залежать від точності і загальнодоступності актуарних розрахунків.

Розвиток пенсійної системи має бути спрямований на приведення у відповідність її інституціональних основ з функціями пенсійного забезпечення в соціальній державі, для ефективного виконання яких необхідно створити об'єктивні зовнішні стосовно пенсійної системи макроекономічні і демографічні умови. Розробка довгострокової стратегії розвитку пенсійної системи передбачає побудову якісної актуарної моделі пенсійної системи, орієнтованої на структурні реформи, що включає комплекс фінансових, правових та економічних рішень.

Перспективними для подальших досліджень є низка питань, пов'язаних з подальшим опрацюванням управлінських підходів до розвитку пенсійної системи України на основі актуарних розрахунків.

Список використаних джерел

1. Актуарная математика / Н. Бауэрс, Х. Гербер, Д. Джанс и др. – М. : Янус-К, 2001. – С. 665.
2. Мазуренко О. К. Інформаційне забезпечення соціального захисту в Україні / О. К. Мазуренко, М. О. Горна // Соціально-трудова відносина: теорія і практика : [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки України; ДВНЗ “Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”; Ін-т соц.-труд. відносин. – Київ : КНЕУ, 2016. – Вип. 1. – С. 140–146.
3. Малецький О. М. Про стан розвитку реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування / О. М. Малецький // Вісн. Пенсійн. фонду України. – 2017. – Липень. – С. 12–14.

References

1. Baujers, N., Gerber, H., Dzhans, D., Nesbitt, S. and Hikman, Dzh. (2001), *Aktuarnaja matematika* [Actuarial Mathematics], Janus-K, Moscow, Russian Federation.
2. Mazurenko, O.K. and Horna, M.O. (2016), “Information provision of social protection in Ukraine”, *Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 1, pp. 140–146.
3. Malets'kyj, O.M. (2017), “About the state of development of the register of insured persons of the State Register of compulsory state social insurance”, *Visnyk Pensijnoho fondu Ukrainy*, July, pp. 12–14.

4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1058-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
5. Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 16 груд. 2004 р. № 1677. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1677-2004-%D0%BF>
6. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2464-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
7. Соловьев А. К. Эффективная тарифная политика как фактор стимулирования инновационной экономики / А. К. Соловьев // Экономика. Налоги. Право. – 2013. – № 3. – С. 33–37.
8. Ткаченко Л. Г. Інформаційні можливості Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування / Л. Г. Ткаченко // Статистика України. – 2012. – № 1. – С. 59–63.
9. Толуб'як В. С. Актуарні розрахунки в системі пенсійного забезпечення: теоретико-організаційний аспект / В. С. Толуб'як // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 18. – С. 84–88.
10. Эшби Р. У. Введение в кибернетику : пер. с англ. / под. ред. В. А. Успенского ; предисл. А. Н. Колмогорова. – Изд. 2-е, стер. – М. : КомКнига, 2005. – 432 с.
11. Improving Governance Is Key to Ensuring Equitable Growth in Developing Countries. PRESS RELEASE. January 30, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/01/30/improving-governance-is-key-to-ensuring-equitable-growth-in-developing-countries>
12. World Bank. 2017. “World Development Report 2017: Governance and the Law.” Overview booklet. World Bank, Washington, DC. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine “On obligatory state pension insurance” of 09.07.2003 № 1058-IV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (Accessed 18 February 2018).
5. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), Decree “On Methodology of realization of actuarial calculations in the system of obligatory state pension insurance” of 16 December 2004, No. 1677, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1677-2004-%D0%BF> (Accessed 18 February 2018).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine “On collection and account of single payment on obligatory state pension insurance” of 08.07.2010, No. 2464-VI, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (Accessed 25 February 2018).
7. Solov'ev, A.K. (2013), “Effective tariff politics as factor of stimulation of innovative economy”, *Jekonomika. Nalogi. Pravo*, vol. 3, pp. 33–37.
8. Tkachenko, L.H. (2012), “Informative possibilities of the State register of obligatory state social security”, *Statystyka Ukrainy*, vol. 1, pp. 59–63.
9. Tolub'iak, V.S. (2011), “Actuarial calculations in the pension system: theoretical and organizational aspects”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 84–88.
10. Jeshbi, R.U. (2005), *Vvedenie v kibernetiku* [Introduction to cybernetics], translated from English, ed. by Uspenskij, V.A., 2-nd ed., “KomKniga”, Moscow, Russian Federation.
11. (2017), Improving Governance Is Key to Ensuring Equitable Growth in Developing Countries. PRESS RELEASE. January 30, available at: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/01/30/improving-governance-is-key-to-ensuring-equitable-growth-in-developing-countries> Accessed 27 February 2018).
12. (2017), “World Development Report 2017: Governance and the Law”, Overview booklet, World Bank, Washington, DC, License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.

Мартиненко Наталія Василівна,

аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 61001, м. Харків, просп. Московський, 75

Цитування: Мартиненко Н. В. Інституціональні засади розвитку пенсійної системи України / Н. В. Мартиненко // Вісн. НАДУ. Серія “Державне управління”. – 2018. – № 3 (90). – С. 157–164.

Стаття надійшла: 20.06.2018

Схвалено до друку: 27.08.2018

Martynenko, Nataliia V.,

Post-graduate student of Social and Humanitarian Policy Chair, Kharkiv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 75, Moscow avenue, Kharkiv, 61001, Ukraine

Citation: Martynenko N.V. (2018). Instytutsional'ni zasady rozvytku pensijnoi systemy Ukrainy [Institutional framework for ukrainian pension system development]. *Bulletin of the NAPA, Series “Public Administration”*, 3 (90), 157–164.

Article arrived: 20.06.2018

Accepted: 27.08.2018